

Varhaisen välittämisen malli maatalousyrittäjille

*Välittäminen on auttamista ja toisesta huolehtimista. Varhaisen välittämisen malli perustuu asenne-
muutokseen. Jokaisen on hyvä pohtia, miten toivoo itseään kohdeltavan, jos sairaus tai taloudelliset
vaikeudet vievät voimat eikä itse jaksakaan hakea apua.*

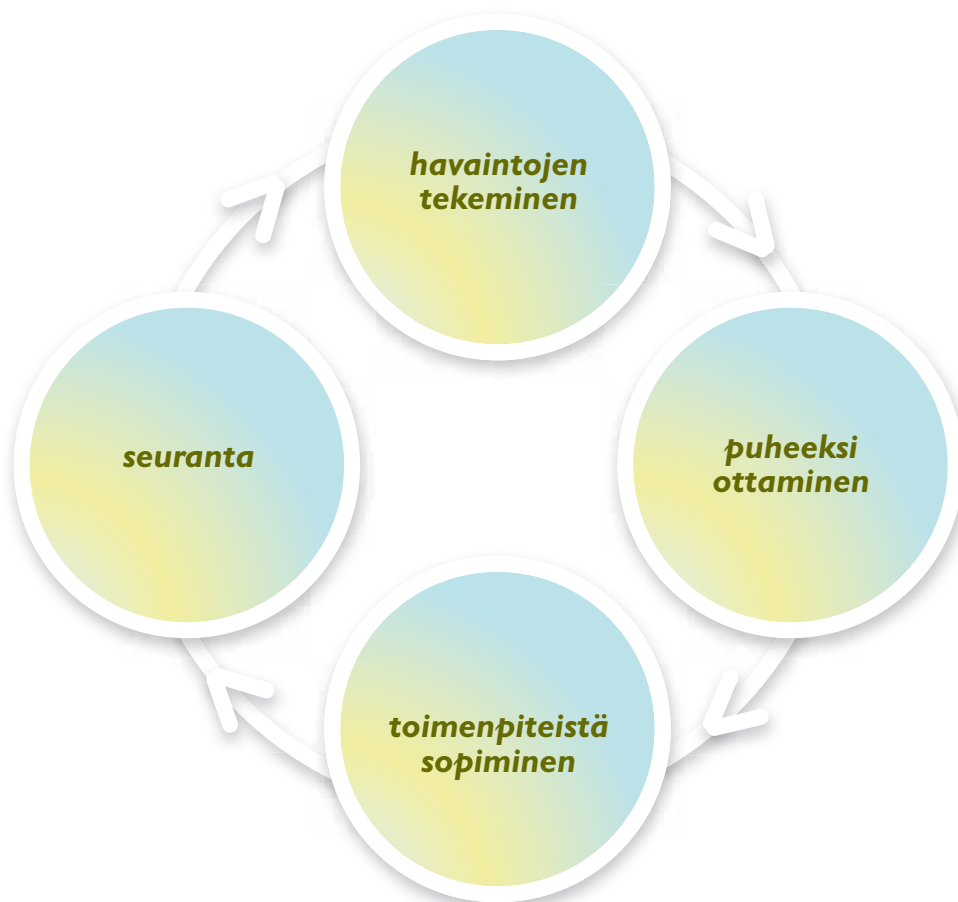
Mitä sinulle kuuluu? Kuinka jaksat?

Varhaisen välittämisen malli on tarkoitettu tukemaan maatalousyrittäjiä työssä selviytymisessä sekä auttamaan tilan toimintaa uhkaavissa ongelmissa. Miten näihin ongelmiin voi puuttua? Kuka sen voi tehdä?

Tavoitteena on, että läheisten ja ystävien lisäksi tilan yhteistyökumppanit osaisivat havaita ongelmat ennen mahdollista kriisin syntymistä. Yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi neuvojat, lomittajat, eläinlääkärit, maitoautonkuljettajat,

rehu- ja teurasautonkuljettajat, työterveyshoitajat ja Mela-asiamiehet. Kun yhteistyökumppani tai läheinen ihminen huomaa, etteivät kaikki asiat ole yrittäjällä kunnossa, hänen on hyvä ottaa asia rohkeasti puheeksi. Keskustelussa sovitaan toimenpiteistä yhdessä maatalousyrittäjän kanssa. Tavoitteena on löytää apua ongelmien hoitamiseksi. Seurantavaiheessa varmistetaan, että havaittuun ongelmaan on saatu apua ja keskustellaan jatkosta.

Varhaisen välittämisen toimintaketju

Havaintojen tekeminen

Hälytysmerkkejä maatalousyrittäjän avun tarpeesta voivat olla

- ahdistuneisuus tai ärtyneisyys
- välinpitämättömyys, aloitekyvyttömyys
- negatiivisten ajatusten kierre
- ulkoisen olemuksen muutokset
- lisääntyvät sairastumiset ja epämääräiset kiputilat.

Avun tarpeesta kertoo tilan olosuhteiden muutos huonompaan suuntaan. Erilaisten ongelmien lisääntyminen voi johtaa tilan tuotannollisiin ja toiminnallisiin vaikeuksiin.

Vaikeudet voivat ilmetä

- taloudenpidossa, esimerkiksi maksamattomina laskuina
- näköalattomuutena tulevaisuuden suhteen
- eläinten hoidon laiminlyöntinä
- maataloustöiden laadun alentumisena

- lisääntyneinä tapaturmina
- kasvaneena alkoholin käyttönä
- EU-tukihakemusten/kirjanpidon/verotuksen laiminlyöntinä

Työn kuormituksen lisääntyminen voi ilmetä

- työstä irtautumisen vaikeutena; lomina ei pidetä
- stressinä tekemättömistä töistä
- työn huonona organisointina
- lisääntyvinä ihmissuhdevaikeuksina
- piittaamattomuutena omasta terveydestä; esimerkiksi työterveyshuollon tilakäyntejä ei oteta vastaan
- erilaisina tuotannollisina ongelmina.

Puheeksi ottaminen

Yrittäjän hyvinvoinnista välittäminen ja mahdollisimman nopea puuttuminen tilanteeseen ovat tärkeitä tilanteen ratkaisemiseksi. Keskusteltaessa tulee olla avoin ja puhua suoraan mutta samalla hienotunteisesti. Keskinäisen luottamuksen saavuttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Keskustelua tulee käydä jokaisen tilan yrittäjän kanssa henkilökohtaisesti.

Keskustelun voi aloittaa esimerkiksi näin.

- Mitä sinulle kuuluu, kuinka jaksat?
- Oletko päässyt irtautumaan työstäsi, esimerkiksi pitämään lomaa?
- Onko sinulla ketään läheistä, kenen kanssa voisit keskustella huolistasi?

- Onko sinulla tarvetta hakeutua terveydenhuoltopalveluihin vai kuulutko kenties työterveyshuoltoon?
- Minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?
- Voisinko auttaa sinua?

Keskustelun voi aloittaa aina puhumalla omista havainnoistaan: ”Minusta tuntuu, että sinulla ei ole kaikki hyvin.” tai ”Minusta näyttää, että sinulla on liikaa töitä”. Lisäksi voi käyttää asiaan sopivia esimerkkejä. Ihmiset ovat usein tarkkoja reviiritään ja asioihin puuttuminen voi joskus tuntua epämiellyttävältä. Epäilyn ja kontrollin sijaan kannattaa korostaa auttamisen halua.

Toimenpiteistä sopiminen

Puheeksi ottamisen jälkeen toimenpiteistä sovitaan yrittäjän ehdoilla. Vastuu avun hakemisesta ja ongelman selvittämisestä on ensisijaisesti yrittäjällä. Yhteistyökumppanin on hyvä tarjota yrittäjälle apua ja tietoa asian eteenpäin viemiseksi.

Yrittäjän kanssa sovitaan yhdessä menettelyta-voista ja aikataulusta, esimerkiksi siitä, kuka ottaa yhteyttä eri auttajatahoihin. Tämän voi tehdä kirjallisesti, jotta asia ei unohdu ja siihen on tarvittaessa helppo palata. Luottamuksellisten tietojen kertomisesta muille auttajatahoille on sovittava aina yrittäjän kanssa. Kenenkään selän takana ei saa toimia, vaan yrittäjältä on ehdottomasti

kysyttävä lupa asioiden hoitamiseen. Yhteistyökumppani voi myös välittää eri asiantuntijatahojen yhteystietoja yrittäjälle.

Jos yrittäjä kuuluu työterveyshuoltoon, yhteydenotot yrittäjän työkykyyn liittyvissä ongelmissa voidaan ohjata sinne. Työterveyshuollon toimintasuunnitelmasta käy ilmi, miten työkykyä uhkaavissa tilanteissa toimitaan. Jos yrittäjä ei ole mukana työterveyshuollossa, häntä voi rohkaista ottamaan yhteyttä lääkäriin. Keskusteluapua voi saada myös maaseudun tukihenkilöverkoon kuuluvalta henkilöltä.

Seuranta

Kun toimenpiteistä on sovittu yhdessä, on myös tärkeää seurata niiden toteutumista. Näin varmistetaan, että yrittäjä saa apua.

Jos vastuu avun hakemisesta on jäänyt yrittäjälle, yhteistyökumppani varmistaa sovittun ajan päästä, miten asia on edennyt. Jos suunnitellut toimenpiteet eivät ole toteutuneet tai yrittäjä ei ole ottanut yhteyttä avun saamiseksi, on syytä miettiä yhdessä vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tarvittaessa asia on otettava uudelleen keskusteluun.

Ongelmatilanne voi johtaa lamaanumiseen, epäonnistuminen koetaan häpeällisenä ja omien

asioiden hoitamista ei hallita. Tällöin yrittäjän itsetuottamuksen vahvistaminen on tärkeää.

Myös yhteistyökumppanin on huolehdittava siitä, että toteuttaa lupaamansa yhteydenotot avun saamiseksi.

Jos yrittäjällä on vaikeuksia hakea itsenäisesti apua ongelmiinsa, voi auttaja tarjoutua kumppaniksi yhteyksien ottamisessa. Yhdessä toimimalla autettavaa pyritään tukemaan itsenäiseen toimintaan. Useimpien auttajatahojen vaitiolovelvollisuus rajoittaa myös toisen puolesta toimimista.

Esimerkki

Tilalla on isäntä ja emäntä, iältään noin 45-vuotiaita. Heillä on lypsykarjaa 80 lehmää ja noin 100 kpl nuorta karjaa, peltoa 80 ha ja metsää 35 ha. Tilalle on hankittu lypsyrobotti ja traktori vaihdettu juuri uudempaan. Talous on tiukalla, koska velkaa on jouduttu ottamaan lisää investointien vuoksi. Robotin toiminnan opettelussa on ollut ongelmia, ja sen korjaamiseen on jouduttu käyttämään ulkopuolista apua. Varsinaiseen maataloustyöhön ei ole ollut varaa hankkia ulkopuolista apua ja emäntä on uupunut suuren työmäärän vuoksi. Hänen työkykynsä on alentunut merkittävästi ja uupumus uhkaa jatkuessaan myös isännän työkykyä.

Lomittaja ja maitotilaneuvoja ovat havainneet uupumisen. Neuvoja ottaa asian puheeksi emännän kanssa. Emäntä kertoo univaikeuksistaan ja ongelmista robotin kanssa. Neuvoja keskustelee myös isännän kanssa. Isäntä on havainnut emännän uupumuksen, mutta ei ole osannut hakea apua.

Emäntä ja maitotilaneuvoja sopivat, että neuvoja ottaa yhteyttä terveyskeskukseen ja varaa ajan lääkärin vastaanotolle. Sen lisäksi he sopivat, että talousneuvojan kanssa käydään läpi tilan tuotantotoimintaan ja talouteen liittyvät ongelmat ja etsitään niihin sopivia ratkaisuja. Lypsyrobotin ongelmien ratkaisemiseksi otetaan yhteys robotin toimittajaan tai meijerin neuvojaan. Neuvoja ohjaa yrittäjät työterveyshuollon asiakkaisiksi, jotta yrittäjät voivat tulevaisuudessa pitää huolta hyvinvoinnistaan.

Sovitaan, että neuvoja ottaa yhteyttä sen jälkeen, kun emäntä on ollut lääkärissä. Näin jatkotoimenpiteet voidaan määritellä mahdollisen sairausloman mukaan. Lisäksi varmistetaan, että talousneuvoja on käynyt tilalla.

Lääkärikäynnin jälkeen: Emäntä on jäänyt lyhyelle sairauslomalle ja tila on saanut lomittajan emännän työtä hoitamaan. Keskustelut talousneuvojan kanssa ovat menossa Yrittäjät ilmoittautuvat työterveyshuollon asiakkaisiksi.

Malliehdotus toimenpiteistä sopimiseksi yrittäjän ja yhteistyökumppanin välillä

1. Yrittäjän työkykyyn tai tilan toimintaan vaikuttava tekijä, josta keskusteltiin

2. Asiat, jotka ovat vaikuttaneet yrittäjän työhyvinvointiin

3. Sovitut asiat ongelmien korjaamiseksi ja avun saamiseksi

4. Aikataulu yhteydenotoista tai muista toimenpiteistä

5. Yrittäjän vastuu

6. Yhteistyökumppanin vastuu

7. Miten seuranta toteutetaan?

Tarkoitus on, että malliehdotus toimii muistilappuna sekä yrittäjälle että yhteistyökumppanille.

Avuksi auttava puhelin

(lisää oman kuntasi yhteystiedot ja pistä talteen)

- **Työterveyshuolto** _____ ks. puhelinluettelo kunnan kohdalta tai oma työterveyshuolto
- **Terveyspalvelujen neuvonta** _____ ks. puhelinluettelo kunnan kohdalta
- **Kunnan maaseututoimi** _____
- **Maaseudun tukihenkilöverkko** 09 7512 0228 tai verkosta www.tukihenkilo.fi
- **Valtakunnallinen kriisipuhelin** 010 195 202
- **Kriisikeskus** _____ ks. www.mielenterveysseura.fi/sos-kriisikeskus
- **Valtakunnallinen AA:n Auttava puhelin** 09 750 200 tai iltaisin 013 123 121, apua alkoholiongelmiin
- **AL-Anonin auttavat puhelimet** 09 750 200, vertaistukea alkoholistien läheisille
- **Kataja ry**, www.katajary.fi, tietoa parisuhdekursseista
- **Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset** _____ ks. paikkakuntakohtaisesti tai www.evl.fi
- **Kirkon palveleva puhelin** 010 190 071, auttaa perheitä erotilanteissa
- **Väestöliiton parisuhdekeskuksen valtakunnallinen neuvontapuhelin** 0800 183 183
- **Mieli maasta, vertaistukea masentuneille** 050 441 2112
- **Naisten linja** 0800 02 400
- **Miesten keskus** 09 454 2440
- **MLL:n Lasten ja nuorten puhelin** 116 111
- **Velkalinja, valtakunnallinen velkaneuvontanumero** 0800 98 009
- **Kunnan sosiaalipäivystys** _____ ks. paikkakuntakohtaisesti tai tarvittaessa (esimerkiksi lastensuojeluasiat) _____ poliisi/hätänumero 112
- **Suomen Mielenterveysseura**, neuvontaa ja varhaiskuntoutusta 09 615 516

Voimavarariihi – apua ennakkoon

Voimavarariihi on ProAgrian maksullinen palvelu, jolla maatalousyrittäjä voi varmistaa, että työhyvinvointinäkökulma tulee otetuksi huomioon investoinneissa, sukupolvenvaihdoksissa ja muissa muutostilanteissa. Se antaa apua myös vaikeuksissa oleville tiloille ja uupumistilanteisiin.

Tietoa auttajatahoista saa myös seuraavilta tahoilta

- www.tukinet.fi, apua kriisitilanteisiin verkosta
- www.ttl.fi/maatalous
- www.mela.fi
- www.mtk.fi
- www.tukihenkilo.fi
- www.proagria.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin.

Varhaisen välittämisen malli maatalousyrittäjille on tuotettu Kasvua Hämeessä -teemaohjelmaan kuuluvan Osaamisverkostohankkeen toimesta. Työryhmään on osallistunut laaja joukko maatalousyrittäjien yhteistyökumppaneita mm. MTK Häme ja Mela, sekä Hämeen alueen meijerit, kuntien maatalous- ja lomahallinto, työterveyshuolto, eläinlääkärit, ProAgria Häme, evl-kirkko ja maaseudun tukihenkilöverkko. Erityisasiantuntijana on toiminut psykologi Pirkko Lahti.

